

AZ ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI OKTATÁS HATÉKONYSÁGMÉRÉSE – FELVETÉSEK ÉS KÉRDÉSEK

Gordon Győri János

ELTE, PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Kulcsszavak: iskolarendszeren kívüli oktatás, árnyékoktatás, oktatási hatékonyságmérés

A tömegoktatás egyik figyelemreméltó vonása, hogy jellemzően olyan társadalmi környezetben alakul ki, amelyben az állam úgy tekint az oktatásra általában vagy annak egy éppen fejleszteni kívánt szegmensére, mint aminek a kialakítása, elterjesztése, általánossá tétele, ellenőrzése elsősorban az ő feladata. Minden állam szisztematikusan építi, illetve építette ki a múltban a maga iskolarendszerét. Ennek ugyan sosem az összes intézményi elemét kívánja maga az állam kézben tartani, de az iskolarendszerű oktatás strukturális átvételét különböző adminisztratív mechanizmusokon keresztül mégis többnyire kikényszeríti az oktatásban részt vevő más szereplőktől is.

Mindezzel összefüggésben logikusnak látszik, hogy a pedagógiai tevékenység s ezzel együtt az oktatási hatékonyság kutatása, mérése főképp az iskolarendszerű oktatásra irányuljon, de ez valójában inkább csak egyfajta hagyomány, amely többek között éppen az iskolarendszerű oktatás kitüntettségével magyarázható.

A pedagógiai tevékenységgel szélesebb értelemben foglalkozóknak nem szabadna megfedkezniük arról, hogy az oktatás mint tevékenység jóval sokágúbb tevékenység. A tanítás spontán és laikus formái, az elektronikus vagy hagyományos oktatási programok, az iskolarendszerű oktatás körén kívül eső olyanféle tevékenységek, mint például a művelődési házak oktatási programjai vagy a felvételi előkészítők, mind kiveszik a maguk részét abban, ahogy az emberek egy kisebb vagy nagyobb csoportja képződik, tanul. Végeredményben mindezen tevékenységek együtt járulnak hozzá az oktatás egyéni és társadalmi hatékonyságához, eredményességéhez.

Ha azonban ez így van, akkor fontos lenne ismerni, milyen pedagógiákat (metateóriákat, elméleteket, gyakorlati módszereket) alkalmaznak az iskolarendszerű oktatáson kívüli oktatás szereplői, s megfelelő hatékonyságmérésekkel fontos lenne tudni azt is, képzési tevékenységeik mennyiben képesek hozzájárulni az egyének és közösségek oktatási eredményességéhez.

Az előadás egyszerre kíván még pontosabban rámutatni arra, milyen fontos lenne ezekkel az ismeretekkel rendelkezni, ugyanakkor milyen módszertani nehézségek gátolják mégis annak kibontakozását, hogy a pedagógiai tevékenység hatékonyságát az iskolarendszerű oktatáson kívül is minél szélesebb tevékenységi körökben mérjük. Egyben bemutatjuk az utóbbi évek e területre vonatkozó legfontosabb nemzetközi vizsgálatának kérdésfelvetéseit és – kétélyeket ébresztő – eredményeit: a TIMSS-hez kapcsolódó egyik háttérkutatást, amelyben *Baker, Akiba, LeTendre* és *Wiseman* (2001) azt igyekezett felderíteni, hogy a világszerte egyre jobban elterjedő árnyékoktatás mennyiben járul hozzá az oktatás nemzeti szintű eredményességéhez.